

KOVOHUTĚ
Příbram

www.kovopb.cz

700 LET HUTNICTVÍ STŘÍBRA A OLOVA NA PŘÍBRAMSKU

ZDENĚK KUNICKÝ A KAREL VURM

700 LET HUTNICTVÍ STŘÍBRA A OLOVA NA PŘÍBRAMSKU

700 YEARS ANNIVERSARY OF PŘÍBRAM'S METALLURGY (1311 – 2011)

225 LET STŘÍBRNÉ HUTĚ
– KOVOHUTÍ PŘÍBRAM

225 YEARS ANNIVERSARY
OF SILVER SMELTING WORKS –
KOVOHUTĚ PŘÍBRAM
(1786 – 2011)

litteris. Hoc facit missus de ipso. Datus mihi quoniam in his iusta opere. Intercessio pietatis. Tunc summa pars. Tunc quod eis credidit omnes in hunc ipsa impunitate. Et pietate comperte te facient. Obeymenda est. Tunc dicitur. Vnde enim. Venerabilis auctor. Willibaldus Remondi in epo. P. in anno duo Jahr. Virgini. Episcopo
quae per eum. Statuerunt. Librarii. I nullis conditionibus nec exceptione apparet. concordia est. Et sibi de missis eam
in aperte professione. Exponitur. Hunc quidem primus et successores ipsius hanc speciem reddiderunt. Tunc
vixit. Deinde. Successores eius. Hunc ipsam fidem. Sunt. ut. primarios locutus. encirculamus. Tunc
etiam plausus et huiusmodi. ut. obsequi. deinceps. sua filii. quod. hoc placitum collaudatur. Poterunt. et. invicem.
huiusmodi. Tunc. huiusmodi. spes. Spomina. Eritas. fons. et. ipsa. Regilli. ut. amicis. non. transigunt. in. memori
huiusmodi. Tunc. quod. obsequi. instaurando. ipse. collaudatur. Secundum. plementum. Tunc. et. sibi. et. sibi. et.
missum. quoniam. in. eam. nob. est. huiusmodi. collaudatur. Tunc. quod. obsequi. et. sibi. et. sibi. et.
missum. quoniam. in. eam. nob. est. huiusmodi. collaudatur. Tunc. quod. obsequi. et. sibi. et. sibi. et.

ZDENĚK KUNICKÝ A KAREL VURM
700 let hutnictví stříbra a olova na Příbramsku
700 years anniversary of Příbram's metallurgy
(1311 – 2011)

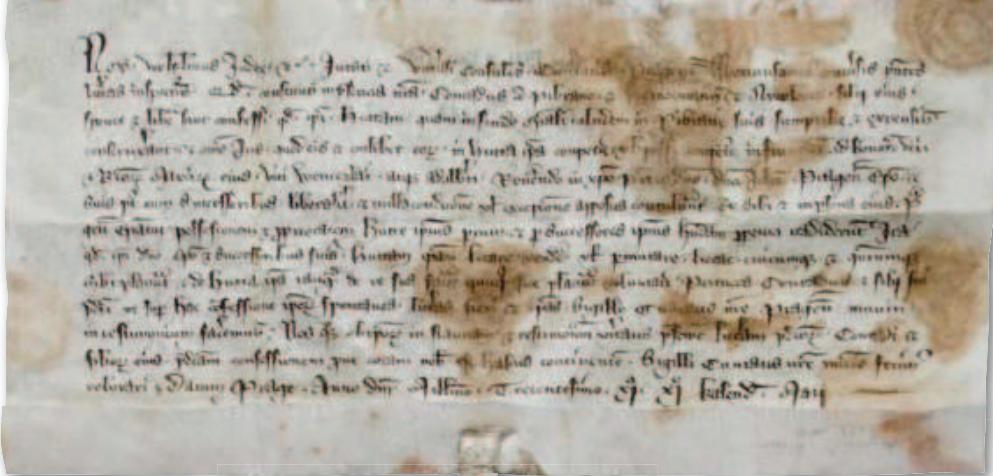
225 let Stříbrné hutě – Kovohutí Příbram
225 years anniversary of Silver smelting
works – Kovohutě Příbram
(1786 – 2011)

KOVOHUTĚ
Příbram

© Zdeněk Kunický a Karel Vurm
© Layout Daniel Zewdie

Lektoroval: Josef Velfl

ISBN 978-80-260-0451-6

■ Nejstarší písemný dokument o existenci hutě – darovací listina z 21. dubna o postoupení hutě biskupovi
(FOTOARCHIV KOVOHUTĚ)
The oldest written document providing existence of a smelter – gift certificate of 21st April 1311
(PHOTO ARCHIVE KOVOHUTĚ)

Nos Wolflinus judex et jurati et universi consules civitatis Pragensis notum facimus uni-versis praesentes litteras inspecturis, quod constituti in presentia nostra Conradus de Pibrano et Heinczmannus et Nicolaus filii eius sponte et libere sunt confessi, quod ipsi huttam, quam in fundo episcopali ibidem in Pibrano suis sumptibus et expensis construxerant et omne jus, quod eis et cuilibet eorum in hutta ipsa competit vel posset competere in futuro, ad honorem Dei et Beatorum Martyrum eius, Viti, Wenceslai atque Adalberti Reverendo in Christo Patri et domino, domino Johanni Pragensi episcopo et suis post eum successoribus liberaliter et nulla conditione vel exceptione apposita contulerunt et sibi et in persona ejus Pragensi episcopatui possessionem et proprietatem hutte ipsius, per eum et per successores ipsius habendam perpetuo tradiderunt. Ita, quod ipsi domino episcopo et successoribus suis huttam ipsam locare, vendere vel permutare liceat cuiuscunq; et quandocunq; sibi placuerit et de hutta ipsa tanquam de re sua facere, quidquid sue placuerit voluntati. Petentes Conradus et filii sui predicti ut super hac confessione ipsorum spontanea litteras fieri et ipsas sigillo Civitatis nostre Pragensis muniri in testimonium faceremus. Nos quoque ob ipsorum instantiam et testimonium veritatis presen-tem litteram predictorum Conradi et filiorum ejus predictam confessionem pro ut coram nobis est habita continentem sigilli civitatis nostre munimine fecimus roborari. Datum Prague, anno Domini millesimo trecentesimo XI., XI. Kalendas Maji.
(Littera data super butta precepta in Pibrani Aº 1311 II Kalendas Maji).

Listina o postoupení hutě biskupovi je psána středověkou latinou, v tehdy obvyklých zkratkách. V přepisu zní takto:
My Wolflin, rychtář, i přísežní i veškerí konšelé obce Pražské či-níme známo všem, kdož do tohoto listu nahlédnou, že v naší přítomnosti se dostavivší Konrád z Příbram a Heinczman a Mikuláš, jeho synové, ze své vůle a svobodně prohlásili, že sami huť, kterou na statku biskupském tamtéž v Příbra-mi svými náklady a výlohami zbudovali, i všechno právo, které jim a komukoliv z nich na téže hutě přináleží nebo do budoucna by mohlo přináležeti, ke cti Boha a jeho blahoslavených mučedníků Vít, Václava a Vojtěcha, důstojnému otci v Kristu a Pánu, panu Janovi, pražskému biskupu, a po něm jeho nástup-cům svobodně a bez jakékoliv podmínky či výjimky postoupili a jemu a v osobě jeho pražskému biskupství držení a vlastnictví téže hutě navék odevzdali tak, aby ji on a jeho nástupci vždy měli. Tak co samému panu biskupovi a jeho nástupcům je možno tuto hutě pronajmouti, prodati nebo směnit komukoliv a kdykoliv by se jim zlíbilo a se samou hutí jako se svou věcí činiti, cokoliv se jejich vůli zlící. Konrád a jeho předčeření synové žádajíce, abychom na svědectví o tomto jejich vyznání dali sepsati tento list a týž opatřili pečeť našeho města Pražského. My také současný zápis na snažnou žádost samých a kvů-li pravidlému svědectví předčeření Konráda a jeho synů prve uvedené prohlášení podle toho, jak před námi souvisle je zamýšleno, pečeť města našeho jako záštítou jsme stvrdili. Dáno v Praze, léta Páně tisíčího trásteeného jedenáctého 21. dubna.
Na obrácené straně listiny je uvedeno, že byla vydaná (biskupovi) 30. dubna 1311.

The gift certificate on assigning of the smelter to the bishop is written in Medieval Latin in contemporary abbreviations. It is as follows in its transcript:

I, Wolflin, village mayor, as well as sworn deponents and all aldermen of Prague com-munity herewith announce to all that look in this certificate that in the presence of myself Konrád of Příbram and Heinczman and Mikuláš, his sons, arrived of their free will and declared having built the smelting works at their own expenses in the bishop's farmhouse in Příbram and that all the right to the smelting works which belongs to them and anyone of them or which could possibly belong to in the future, honouring the God and his blessed martyrs Vít, Václav and Vojtěch, having assigned the smelting works to the father in Christ and Lord, monsieur Jan, bishop of Prague, and then later his successors, in free will and without any condition or excep-tion. They passed the smelting works ownership to him and through him his episcopacy forever-more so that he and his successors have always been in possession of it. The bishop and his suc-cessors can lease, sell or exchange this smelting works to anyone and anytime as they would like and they may do what ever they wish with the smelting works itself as being its owner. Konrád and his aforesaid sons asking to take this certificate in writing in proof of their confession and to seal it by our Prague town seal. We also verified this record by a seal of our town as patronage upon the earnest request of themselves and because of true testimony of aforesaid of Konrád's and his sons and the above mentioned declaration according to their constant intention here in front of us. Written in Prague, in the year of Our Lord 1311, April 21.

On the opposite side of the certificate there is indicated that it was handed to (the bishop) on April 30, 1311.

■ Památník připomínající 700 leté výročí hutnictví a hornictví na Příbramsku, slavnostně odhalený 21. 4. 2011 v místě původní hutě u Bohutína
(FOTOARCHIV KOVOHUTĚ)
Memorial reminding the 700 years anniversary of metallurgy and mining in the Příbram's region. Unveiling ceremony was performed on 21. 4. 2011 on the place where the smelter originally worked towards to village Bohutín (PHOTO ARCHIVE KOVOHUTĚ)

■ Deska památník připomínající 700 leté výročí hutnictví a hornictví na Příbramsku, slavnostně odhalena 21. 4. 2011 v místě původní hutě u Bohutína
(FOTOARCHIV KOVOHUTĚ)
Plaque of memorial reminding the 700 years anniversary of metallurgy and mining in the Příbram's region. Unveiling ceremony was performed on 21. 4. 2011 on the place where the smelter originally worked towards to village Bohutín (PHOTO ARCHIVE KOVOHUTĚ)

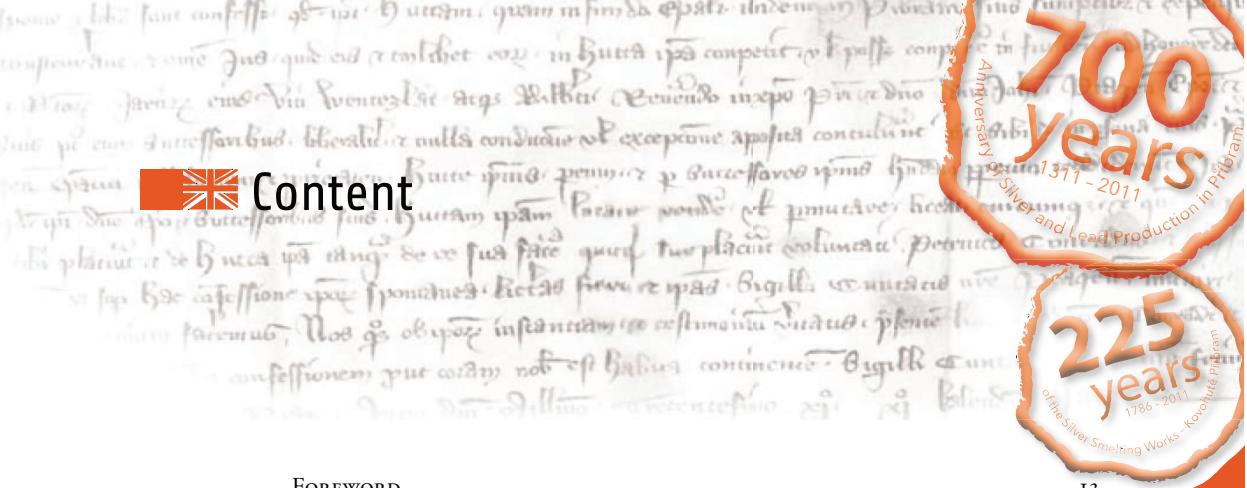
■ Památní medaile ražená k příležitosti 700 letého výročí hutnictví a hornictví na Příbramsku
(FOTOARCHIV KOVOHUTĚ)
The commemorative medal coined to remember the 700 years anniversary of the Příbram's metallurgy and mining (PHOTO ARCHIVE KOVOHUTĚ)

Obsah

Content

PŘEDMLUVA.....	12
1. HISTORIE STŘÍBRA A OLOVA.....	15
2. PŘEHLED LOKALIT NA ÚZEMÍ ČECH A MORAVY, KDE SE TĚŽILY A ZPRACOVÁVALY RUDY S OBSAHEM STŘÍBRA A OLOVA (MIMO PŘÍBRAMSKA)	21
3. Počátky hornické a hutnické činnosti na Příbramsku.....	29
4. Rozvoj a útlum hornické a hutnické činnosti v 16. století.....	35
5. Oživení v 18. století.....	41
6. 19. STOLETÍ – OBDOBÍ VÝRÁZNÉHO ROZVOJE A PROSPERITY.....	51
7. ZDOKONALOVÁNÍ TECHNOLOGIE A ORGANIZACE PRÁCE V I. POLOVINĚ 20. STOLETÍ	61
8. SLOŽITÉ OBDOBÍ OD 50. DO 80. LET 20. STOLETÍ	73
9. VÝVOJ HUTĚ V POSLEDNÍM DESETILETÍ 20. STOLETÍ	91
10. VÝVOJ HUTĚ V PRVNÍM DESETILETÍ 21. STOLETÍ	105
11. Snížování vlivu výroby olova na životní prostředí.....	123
12. VÝVOJ DOPRAVY A MANIPULACE.....	137
13. SOCIÁLNÍ ŽIVOT HUTĚ.....	145
14. KOVOHUTĚ DŘÍVE A NYNÍ.....	161
15. Nové obchodní a recykační aktivity Kovohutí – Kovohuty Slovakia, Galmet.....	179
16. VYDAVATELSKÁ ČINNOST – XANTYPA	183
17. PŘEHLED OSOBNOSTÍ, KTERÉ MĚLY VLIV NA ROZVOJ VÝROBY STŘÍBRA A OLOVA v Příbrami od počátku 14. století do roku 1945	187
18. PŘEHLED ŘEDITELŮ A VEDOUCÍCH HUTĚ OD ROKU 1945.....	193
19. PŘÍLOHY.....	199
20. Použité prameny a literatura	208

FOREWORD	13
1. THE HISTORY OF SILVER AND LEAD	19
2. THE SURVEY OF PLACES IN BOHEMIA AND MORAVIA TERRITORIES WHERE ORES WITH SILVER AND LEAD CONTENT WERE EXPLOITED AND PROCESSED (THE REGION OF PřÍBRAM EXCLUDED)	25
3. THE BEGINNINGS OF MINING AND SMELTING ACTIVITIES IN THE REGION OF PřÍBRAM	33
4. THE DEVELOPMENT AND DECLINE IN MINING AND SMELTING ACTIVITIES IN THE 16 TH CENTURY	39
5. THE REVIVAL IN THE 18 TH CENTURY	47
6. THE 19 TH CENTURY – THE PERIOD OF CONSIDERABLE DEVELOPMENT AND PROSPERITY	57
7. THE TECHNOLOGY AND WORK ORGANISATION IMPROVEMENT IN THE 1 ST HALF OF THE 20 TH CENTURY	69
8. THE DIFFICULT PERIOD FROM 1950'S TO 1980'S	89
9. THE SMELTING WORKS DEVELOPMENT IN THE LAST DECADE OF THE 20 TH CENTURY	103
10. THE SMELTING WORKS DEVELOPMENT IN THE FIRST DECADE OF THE 21 ST CENTURY	119
11. THE LOWERING OF THE IMPACT OF LEAD PRODUCTION ON ENVIRONMENT	135
12. THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND HANDLING	143
13. SOCIAL LIFE IN THE SMELTING WORKS	157
14. KOVOHUTĚ THEN AND NOW	177
15. NEW BUSINESS AND RECYCLING ACTIVITIES OF KOVOHUTĚ – KOVOHUTY SLOVAKIA, GALMET	181
16. EDITORIAL ACTIVITY – XANTYPA	185
17. THE SURVEY OF PERSONALITIES THAT INFLUENCED THE DEVELOPMENT OF THE SILVER AND LEAD PRODUCTION IN PřÍBRAM FROM THE BEGINNING OF THE 14TH CENTURY TILL 1945	191
18. THE SURVEY OF DIRECTORS AND MANAGERS OF THE SMELTING WORKS FROM 1945	197
19. ANNEXES	207
20. USED SOURCES AND LITERATURE	208

Předmluva

Příbram, hornictví, hutnictví a Kovohutě – to jsou pojmy provázející tuto knihu, která si klade jediný cíl – připomeneout dlouholetou historii a přínos uvedených prvků k aktuálnímu, současnemu stavu a situaci v regionu, a to nejen Příbramska. Úctyhodních 700 let od prvních reálných dokumentů o hutní činnosti v okolí Příbrami i 225 let fungování hutě (Kovohuti) na stávajícím území skýtá spoustu informací, námětů k poznání i zamýšlení nad událostmi, které provázely historický vývoj v jednotlivých stoletích či obdobích existence našich národů. Má-li být historie, zkoumání podmínek a vlivů základem poznání, musí je patřičně uchopit vždy konkrétní generace, která dokáže využít všechno pozitivní i negativní k tomu, aby mnohem lépe usměrňovala svými aktivitami budoucí rozvoj a viděla mnohem dál, než jen na horizont jednoho lidského života.

Na rozdíl od předchozí publikace „220 let olověné a stříbrné hutě“ z roku 2006 je tato kniha díky 700leté historii detailnější, s více popisnými prvky historických událostí, vlivů, pracovních postupů, společenských, technologických, organizačních a dalších změn a jistě má svou cenu zejména pro příznivce historie a faktů. Obsahuje mnohem širší záběr – a to nejen na činnost Kovohuti, ale i regionu Příbramska, hornictví i hutnictví v českých zemích. Právě proto jsem přesvědčen, že si najde místo i u dalších čtenářů a zájemců. Někdo si ji pouze prolistuje, někdo přečte celou. Ale každému, kdo se s ní seznámí, by mohla připomenout slavnou hornickou a hutnickou tradici příbramského regionu, ve které pokračuje i činnost Kovohuti.

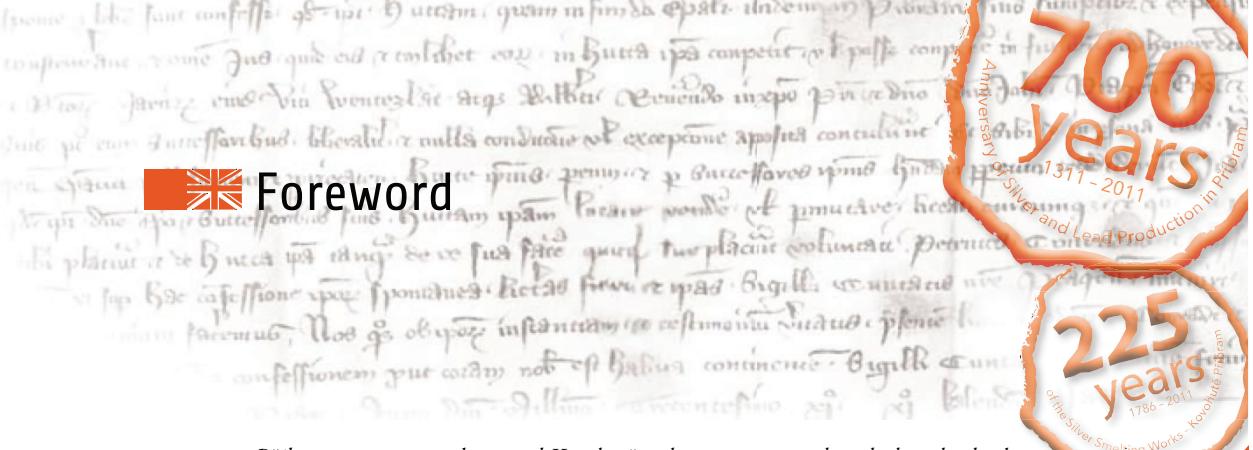
Všem pokračovatelům historických tradic přeji, aby hutnická činnost a Kovohutě Příbram zvlášt' jim přinášely jen samé radostné chvíle (těch starostí, překážek a problémů již bylo v do-savadním vývoji určitě dost).

Jsem rád, že jsem se mohl osobně podílet na pokračování skvělé a dlouholeté historie právě v této oblasti a v tomto regionu.

Zdař Bůh!

PhDr. Milan Sládek, Ph.D., MA
Předseda představenstva

Foreword

Příbram, mining, smelting and Kovohutě – these are notions described in this book that has the only aim – to remind the long term history and the contribution of the mentioned notions to the actual, present state and the situation in the region, not only the region of Příbram. Respectable 700 years from the first real documents on the smelting activity in the surrounding of Příbram and also 225 years of the smelting works operation (Kovohutě) on the existing place provide a lot of information, suggestions for getting knowledge as well as thinking about events that went together with historical development in individual centuries or periods of our nations existence. For the history, examination of conditions and influences be the basis of knowledge, they must always be properly raised by a particular generation that manages to use all the positive as well as the negative to tailor the future development by its activities much better and that could foresee much further then the horizon of one human life.

Contrary of the previous publication „220-year Anniversary of the Lead and Silver Smelting Works“ from 2006 this book is more detailed thanks to 700-year history, with more descriptive elements of historical events, influences, work procedures, social, technological, organisational and other changes and it surely has its value mainly for history and fact supporters. It contains much wider range – and not only about Kovohutě activities, but the region of Příbram, mining and smelting in Czech countries as well. That is why I am convinced that it will also find its place at other readers and interested persons. Somebody might only flip it, the other will read it whole. However, everybody who gets acquainted with, it could remind him of the famous mining and smelting tradition of the region of Příbram, in which Kovohutě continues with its activities.

I wish all the followers of historical traditions that the smelting activity, and mainly Kovohutě Příbram, brings them just joyful moments (sorrows, obstacles and problems have been largely experienced in the past development).

I am glad that I could personally participate at continuation of the great and long-term history namely in this domain and this region.

Zdař Bůh!

PhDr. Milan Sládek, Ph.D., MA
Chairman of the Board of Directors